

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
441-22

meddelad i Stockholm den 24 april 2023

KLAGANDE

Allmänna ombudet för socialförsäkringen
103 51 Stockholm

MOTPART

Lars Lindström
Eastmansvägen 12
113 61 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 2 december 2021 i mål nr 5205-21

SAKEN

Arbetsskadeförsäkring

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet, upphäver underinstansernas avgöranden och förklarar att Lars Lindström inte har rätt till ersättning från arbetsskadeförsäkringen för tandvårdskostnaderna.

BAKGRUND

1. Den som förvärvsarbetar i Sverige är försäkrad för arbetsskada enligt arbets-skadeförsäkringen, som är en del av den allmänna socialförsäkringen. Med arbetsskada avses en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Den som drabbas av en arbetsskada kan få ekonomisk ersättning för nödvändiga vårdkostnader.
2. För att en skada efter ett olycksfall ska utgöra en arbetsskada måste det finnas ett samband mellan den försäkrades arbete och olyckan. Det här målet handlar om vad som krävs för att ett sådant samband ska anses föreligga vid arbete i hemmet.
3. Lars Lindström, som arbetade som producent, råkade i maj 2020 ut för en olycka som orsakade en tandskada och medförde tandvårdskostnader. Lars Lindström arbetade från sitt hem eftersom hans arbetsgivare hade beordrat distansarbete för att minska smittspridningen av covid-19. Medan han arbetade lossnade strömkabeln till datorn och föll ner på golvet. Han böjde sig ner för att ta upp kabeln samtidigt som hans treårige son, som lekte under skrivbordet, hastigt reste sig upp. Sonens huvud sammanstötte med hans haka vilket ledde till att Lars Lindström ådrog sig en tandskada.
4. Försäkringskassan bedömde att tandskadan var en arbetsskada och beslutade att bevilja Lars Lindström ersättning för hans tandvårdskostnader.
5. Allmänna ombudet för socialförsäkringen överklagade beslutet till Förvalt-ningsrätten i Stockholm och yrkade att det skulle upphävas. Allmänna ombudet menade att kravet på samband mellan arbete och olycka bör ställas högre vid arbete i hemmet än vid tillbud på arbetsplatser. Det bör krävas att skadan har inträffat under själva arbetet och som en direkt följd av detta. Även om Lars Lindström utförde sina arbetsuppgifter i hemmet så var själva olyckshändelsen

inte relaterad till hans arbete. I stället orsakades skadan av en händelse som hör ihop med hans privatliv och olyckan vållades dessutom av en familjemedlem. Enligt allmänna ombudet hade olyckan därmed inte ett tillräckligt nära samband med Lars Lindströms arbete och kostnaderna skulle därför inte ersättas genom arbetsskadeförsäkringen.

6. Förvaltningsrätten ansåg – med hänvisning till arbetsgivarens anvisningar och vid tidpunkten rådande myndighetsrekommendationer om hemarbete – att Lars Lindströms hem fick jämsställas med hans arbetsplats vid olyckstidpunkten. Eftersom olyckan skedde när Lars Lindström utförde sina arbetsuppgifter förelåg det ett sådant samband mellan arbete och olycka att det var fråga om ett olycksfall i arbetet. Förvaltningsrätten ansåg därför att han hade rätt till ersättning för sina tandvårdskostnader och avslog överklagandet.
7. Allmänna ombudet överklagade domen till Kammarrätten i Stockholm som avslog överklagandet. Kammarrätten ansåg att olyckan hade ett sådant samband med Lars Lindströms arbete att tandskadan utgjorde en arbetsskada. Kammarrätten uttalade att det saknas stöd för allmänna ombudets inställning att det vid arbete i hemmet ska krävas ett mer direkt och påtagligt samband mellan arbete och olycka för att det ska vara en ersättningsberättigad skada.

YRKANDEN M.M.

8. *Allmänna ombudet för socialförsäkringen* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen, med ändring av underinstansernas avgöranden, ska förklara att tandskadan inte ska godkännas som en arbetsskada samt att Lars Lindström inte har rätt till ersättning för tandvårdsbehandlingen. Allmänna ombudet anför följande.
9. Vid prövningen av om ett olycksfall i hemmet omfattas av arbetsskadeförsäkringen bör det inte göras någon skillnad mellan om hemarbetet har skett

frivilligt eller om det har varit beordrat av arbetsgivaren. Det bör dock gälla ett relativt högt ställt krav på orsakssamband. Olycksfall som inte är direkt relaterade till arbetet bör inte omfattas av arbetsskadeförsäkringen. För en sådan återhållsam tillämpning talar bl.a. det förhållandet att olyckor i hemmet kan vara svåra att utreda eftersom det då ofta enbart finns uppgifter om själva olycksfallet från den försäkrade själv.

10. *Lars Lindström* anser att överklagandet ska avslås och anför att han i huvudsak arbetar vid datorn och att olyckan därmed är starkt kopplad till hans arbete.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

11. Frågan i målet är vad som krävs för att en olycka som drabbar en försäkrad som arbetar i hemmet ska anses ha ett sådant samband med den försäkrades arbete att en personskada till följd av olyckan utgör en arbetsskada som omfattas av arbetsskadeförsäkringen.

Rättslig reglering m.m.

12. Med arbetsskada avses enligt 39 kap. 3 § socialförsäkringsbalken en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Av 4 § framgår att med skada avses bl.a. personskada.
13. Den som drabbas av en arbetsskada kan enligt 40 kap. 11 § få ersättning för nödvändiga tandvårdskostnader.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning*Kravet på samband mellan arbete och olycka*

14. En grundläggande princip i arbetsskadeförsäkringen, såväl den nu gällande som dess föregångare, är att den ska skydda mot de särskilda risker som förekommer i arbetslivet. För att det ska vara fråga om ett olycksfall i arbetet måste det därför föreligga ett samband mellan den försäkrades arbete och olyckan (prop. 1954:60 s. 108 f. och prop. 2001/02:81 s. 102 samt HFD 2020 ref. 4 punkt 10 och där angivna rättsfall).
15. Detta krav på samband kommer numera till uttryck i 39 kap. 3 § socialförsäkringsbalken där det anges att med arbetsskada avses en skada till följd av olycksfall i arbetet. Någon skillnad avseende vad som krävs i sambandshänseende beroende på var en olycka har inträffat uttrycks inte i lagen. Däremot diskuterades i motiven till regleringen om kravet på samband kan ställas olika högt i skilda situationer. Eftersom det inte ansågs möjligt att i lagtext precisera detta överlämnades det åt rättstillämpningen att med hänsyn till befintlig rättspraxis närmare mejsla ut vad som ska gälla i detta avseende (prop. 1954:60 s. 108 f.).
16. Motivuttalandena är från 1950-talet och de exempel som ges speglar den tidens arbetsförhållanden. Det finns emellertid uttalanden där som fortfarande är relevanta.
17. När det gäller olycksfall som har inträffat då den försäkrade utfört arbete på sin arbetsplats har förutsatts att sambandsbedömningen ska vara generös. Det krävs inte att den utlösande händelsen har sin grund i en för arbetet typisk fara, utan erforderligt samband anses föreligga även då den försäkrade har drabbats av, som det uttrycks i motiven, ”det dagliga livets faror”, t.ex. insektssting.

Olyckor som inträffar på arbetsplatsen, men som inte har något egentligt samband med den försäkrades arbete, anses dock inte som olycksfall i arbetet (prop. 1954:60 s. 109 och HFD 2019 ref. 19).

18. Även skador till följd av olycksfall som har inträffat utanför arbetsplatsen kan bedömas som arbetsskador givet att, som det uttrycks i motiven, ”arbetstagaren vid olyckstillfället var stadd i arbetsgivarens ärenden” eller i vart fall utförde något i arbetsgivarens intresse (prop. 1954:60 s. 109, se även HFD 2018 ref. 73). Således kan exempelvis olyckor under färd till och från arbetet (jfr HFD 2018 ref. 73), vid kundbesök (RÅ 2007 ref. 1) och vid av arbetsgivaren anordnad utbildning eller liknande (RÅ 2010 ref. 85, jfr RÅ 1996 ref. 76) utgöra olycksfall i arbetet. Rättspraxis innebär dock att det i dessa situationer ställs högre krav på samband än vid olyckor som sker på en arbetsplats.
19. Frågan är nu hur man ska se på sambandskravet vid olyckor som har inträffat vid arbete i hemmet.
20. När det gäller den frågan uttalades bl.a. följande i motiven. Det kan ifrågasättas om inte kravet på samband mellan arbete och olycka bör ställas högre när olycksfallet inträffar under hemarbete än annars, eftersom hemmet är en plats där den försäkrade uppehåller sig inte bara då han eller hon utför arbete utan även annars. Det synes därför motiverat att iaktta en viss försiktighet vid bedömningen av sådana olycksfall i hemmet som inte är direkt orsakade av arbetet, utan mera har sin grund i det dagliga livets faror (prop. 1954:60 s. 109).
21. Dessa uttalanden tog främst sikte på arbetstagare som saknade annan arbetsplats än hemmet, i huvudsak de som var sysselsatta i hemindustriellt eller därmed jämförligt arbete, exempelvis sömmerskor. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening är uttalandena relevanta också avseende sådant arbete som nuförtiden – till följd av den tekniska utvecklingen och den kultur som har

utvecklats i kölvattnet av coronapandemin – utförs i hemmet. Det är nämligen samma gränsdragningsproblematik som uppkommer när det gäller vad som hör till arbetslivet respektive till privatlivet.

22. Denna gränsdragningsproblematik handlar om att det i ett hem i regel finns en mängd rent privata förhållanden som kan förorsaka olyckor, allt från egendom till familj och husdjur. Vidare saknas den tidsmässiga uppdelningen mellan privatliv och arbetsliv som vid arbete på en arbetsplats blir tydlig genom att man anländer till respektive lämnar sin arbetsplats. Vid arbete i hemmet kan däremot privata sysslor och arbetsuppgifter komma att utföras om vartannat.
23. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen finns det mot denna bakgrund anledning att, så som motiven till regleringen ger uttryck för, inta en viss restriktivitet när det gäller bedömningen av om det föreligger ett samband mellan ett olycksfall som inträffar i hemmet och den försäkrades arbete.
24. För att ett samband mellan arbete och olycka ska föreligga vid arbete i hemmet bör en grundläggande förutsättning vara att olyckan inträffar när den försäkrade utför sitt arbete. En olycka som inträffar när han eller hon gör något annat ska alltså inte bedömas som ett olycksfall i arbetet.
25. Det skulle emellertid föra för långt om alla olyckor som inträffar när arbete utförs i hemmet skulle bedömas som olycksfall i arbetet. Det måste enligt Högsta förvaltningsdomstolen också vägas in vad som har orsakat olyckan. Har olyckan till övervägande del sin grund i privatlivet, saknas det nödvändiga sambandet mellan arbetet och olyckan. Det är då inte fråga om ett olycksfall i arbetet.
26. Eftersom det centrala vid sambandsbedömningen avseende olyckor som har inträffat vid arbete i hemmet är gränsdragningen mellan arbetsliv och privatliv saknar det enligt Högsta förvaltningsdomstolens bedömning betydelse om

arbetet i hemmet har skett frivilligt eller om det har varit beordrat av arbetsgivaren.

Bedömningen i detta fall

27. Lars Lindström råkade ut för en olycka när han arbetade vid datorn och böjde sig ner för att ta upp en strömkabel som hade lossnat från datorn. Olyckan skedde således när han utförde sitt arbete.
28. Det som inträffade var att Lars Lindström sammanstötte med sin sons huvud. Olyckan får därmed anses till övervägande del ha sin grund i Lars Lindströms privatliv. Det saknas därför ett sådant samband mellan arbetet och olyckan att det ska anses vara fråga om ett olycksfall i arbetet. Lars Lindström har alltså inte rätt till ersättning från arbetsskadeförsäkringen för tandvårdskostnaderna.
29. Allmänna ombudets överklagande ska således bifallas och underinstansernas avgöranden upphävas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Helena Jäderblom, Kristina Ståhl, Inga-Lill Askersjö, Ulrik von Essen och Magnus Medin.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Elin Nilsson.